

Gorinchem, stad van de Heren van Arkel

Op de landelijke Heemschutdag maken we een korte wandeling door Gorinchem, van het stadhuis naar het veer. Op de wandeling door dit prachtige rivierenstadje zijn heel wat fraaie monumenten te zien. Hieronder een impressie van Gorinchem, dat reeds in 1382 zijn stadsrechten kreeg.

Gorinchem was een belangrijke vestingstad aan het water en dat karakter is heel goed bewaard gebleven. Een oude stad herkent u meestal aan zijn historische kern. In Gorinchem (Gorcum zo u wilt) ligt deze tussen groene vestingwallen en sterke muren, omringd door grachten.

Het vroegere stratenplan is duidelijk te herkennen en dat geeft de binnenstad zijn eigen sfeer. U treft hier de historische monumenten aan en als variant op een bekend Nederlands gedicht kunt u als volgt te voet gaan: 'wandeland door Gorcum zie ik heel oude panden, een statige oude toren,

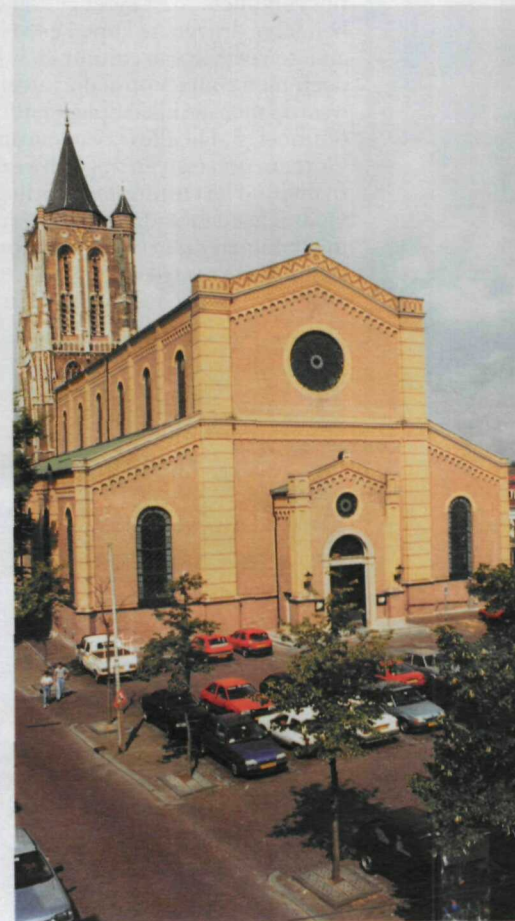
een stadspoort aan het water, steegjes en straten, het Tolhuis, de 'Doelen' en de Linge haven, waar vroeger de handel bloeide'.

Karel de Stoute

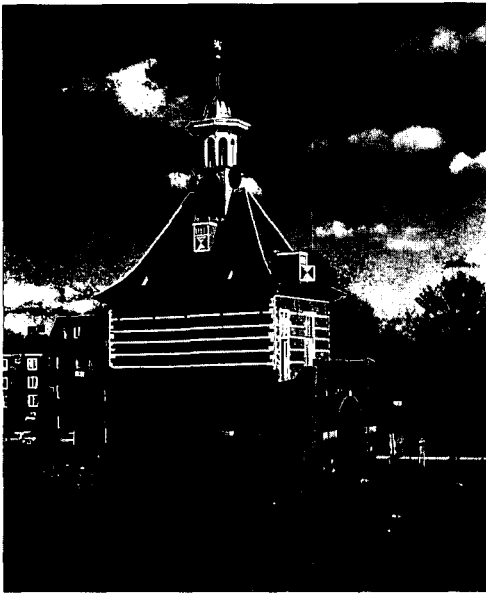
De geschiedenis vertelt ons over het geslacht *Van Arkel*, de hofstoeten van *Karel de Stoute* door de straten en de ontsnapping van *Hugo de Groot* uit, toentertijd de staatsgevangenis 'Slot Loevestein'. U kunt het zelf controleren: 1572 de heilige Martelaren van Gorcum, 1672 belegering van de Fransen, 1787 intocht van de Pruisen, 1813/14 de aanval van de geallieerde troepen tegen de laatste resten van de Franse overheersing. Gorcum heeft in die eeuwige strijd zijn rol wel meegespeeld. En ook tegen het water was, en is er soms nog, de strijd om de stad droog te houden,

De Doelen.

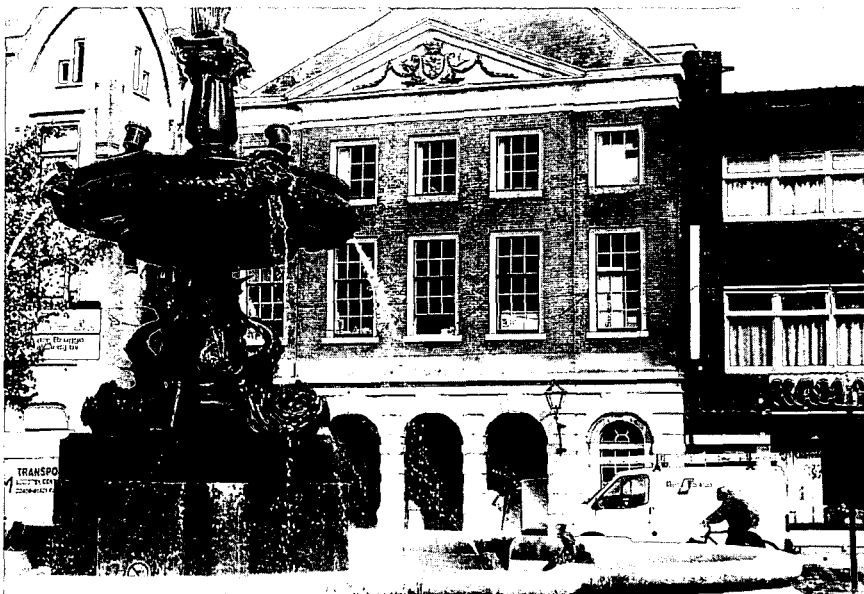
De Grote Kerk.

De Dalempoort. Foto's gemeente Gorinchem.

daarvan zijn nog overblijfselen te vinden. Ook van de handel die via de rivieren naar Gorcum werd gebracht, waardoor de stad een bijzondere functie kreeg, mede voor de achterliggende gebieden. In het huidige winkelbestand is deze regiofunctie waar te nemen en zeker ook op de maandagmorgenmarkt.

Een stad wordt niet zomaar een stad. Een stad ontstaat uit een nederzetting, hij groeit en profiteert van de omstandigheden en moet verschillende functies vervullen. Men moet er komen om handel te drijven, te kopen en vele andere vormen van cultuur en bovenal heeft men contact op al die terreinen waarop mensen elkaar plegen te ontmoeten. Dit alles is van oudsher in Gorcum ontstaan en nog aanwezig. In en rond de vestingstad Gorinchem vindt u in een wandelroute van ruim tien kilometer tien eeuwen historie terug. Deze route kan desgewenst in twee delen worden gelopen. Een

De Hoofdwacht. Foto Leo van der Meule.

De fraai gerestaureerde Tolkazerne.

wandeling door het centrum met allerlei bezienswaardigheden en een andere over de wallen. Op vijftien lokaties staan informatiepanelen met informatie over Gorinchem in vroeger jaren.

Een wandeling door Gorinchem is een promenade door het verleden. Wie de stadswandeling maakt zal dit in volle omvang ervaren.

Heren van Arkel

De Toren uit 1517 is zeer bijzonder door de knik tussen het onderste en bovenste deel. Tijdens de bouw is de onderbouw scheef gezakt, waarna de bovenbouw er loodrecht op gezet is. Het Tolhuis, de Doelen, het Burgerkinderweeshuis, patriciërs- en pakhuizen, alle zijn het stille getuigen van een rijk verleden. Zij worden in ere gehouden en bepalen het gezicht van de stad die bijna duizend jaar geleden ontstond rond een hoeve. De geschiedenis verhaalt van een 'smalle

strook gronds met een dorp en een kasteeltje, gelegen langs de Merwede', die in de dertiende eeuw in bezit kwam van de Heren van Arkel. Zij verleenden Gorinchem in 1382 stadsrechten. In die tijd vindt ook de huidige, nog vrijwel ongeschonden stadswal zijn oorsprong. De oude middeleeuwse muur bleek in de Tachtigjarige Oorlog onvoldoende bescherming te bieden tegen de kanonnen uit die periode. Daarom werd in de 16de en 17de eeuw de ommuring vervangen door de hoge wal met uitspringende bastions. De nieuwe aarden wal, aan de buitenzijde met bakstenen bekleed en omgeven door een vestinggracht, voldeed beter in een tijd waarin de stad de eerste veste in de Hollandse Waterlinie was.

Weids riviergezicht

Lopend over de stadswallen komt u vanzelf bij 'Buiten de Waterpoort'. In dit lommerrijke park aan de oevers van de Merwede kunt u vanaf de vele bankjes genieten van het weidse riviergezicht. Aan de overkant ziet u Woudrichem en het middeleeuwse slot Loevestein. De rivieren vormden ook de economische slagaders van de stad en brachten de welvaart bij wijze van spreken letterlijk binnen. In de havens meerden de koren- en graanschepen af en beoefenden diverse ambachtslieden hun ambacht. En dan is er de sluis die nu toegang geeft tot de gerestaureerde Linge haven. De haven heeft nu de functie van passantenhaven gekregen. Wat verderop staat de korenmolen de Hoop uit 1764, de Dalempoort uit 1597. Al deze rijkdom, schoonheid en historie van Gorinchem zijn nog steeds te beleven.

Red.

Met dank aan mevrouw Den Bakker, voorlichter van de gemeente Gorinchem.